

Список використаних джерел

1. Сидорова А. Кількісна оцінка узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування / А. Сидорова, Г. Анісімова // Економіка України. – 2012. – №3. – С. 49–59.
2. Шира Т.Б. Вплив інноваційно-технологічного потенціалу підприємства на конкурентоспроможність інноваційного продукту / Т.Б. Шира // Фінанси України. – 2006. – №1. – С. 43–51.
3. Харічков С.К. Іпотека як інструмент мобілізації інвестиційних потоків у сфері освоєння техногенно-ресурсного потенціалу України / С.К. Харічков, О.Р. Губанова // Фінанси України. – 2006. – №3. – С. 29–34.
4. Бендерський Ю. Роль інвестицій та інновацій у реструктуризації економіки / Ю. Бендерський // Економіка України. – 1998. – №9. – С. 39–47.
5. Вишивана Б.М. Управління інвестиційною діяльністю в Україні / Б.М. Вишивана // Фінанси України. – 2004. – №10. – С. 82–89.
6. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Львовичкін // Економіка України. – 2004. – №6. – С. 4–12.
7. Гайдуцький А.П. Мотиваційні чинники міжнародних інвестиційних процесів / А.П. Гайдуцький // Фінанси України. – 2004. – №12. – С. 50–58.
8. Чухно А. Актуальні проблеми стратегії економічного і соціального розвитку на сучасному етапі / А. Чухно // Економіка України. – 2004. – №4. – С. 15–23.
9. Божал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін / Ю.М. Божал. – К.: Заповіт, 1996. – 240 с.
10. Бланк И.Л. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр. – 2000. – 512 с.
11. Данилишин Б. Научно-инновационное обеспечение устойчивого экономического развития Украины / Б. Данилишин, В. Чижова // Экономика Украины. – 2004. – №3. – С. 4–11.
12. Дем'яненко І.В. Інноваційно-технологічний прогрес як рушійний чинник цивілізаційного поступу / І.В. Дем'яненко, А.В. Буряк // Вісник ДЦФА: Економічні науки. – 2009. – №21. – С. 21–30.
13. Шаблістая Л. Тенденции убыточности промышленных предприятий и обуславливающие ее факторы / Л. Шаблістая // Экономика Украины. – 2006. – №12. – С. 38–48.
14. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємств в умовах кризи: монографія / В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. – Х.: ІНЖЕК, 2003.
15. Загородній А.Г. Оцінювання конкурентоспроможності інноваційної продукції в процесі вибору інноваційної стратегії підприємства / А.Г. Загородній, В.М. Чубай // Фінанси України. – 2007. – №1. – С. 99–110.
16. Статистична інформація. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Активізація інвестиційного процесу в Україні: колективна монографія / [Т. В. Майорова, М.І. Диба, С.В. Онишко та ін.]; за наук. ред. М.І. Диби, Т.В. Майорової. – К.: КНЕУ, 2012. – С. 5.
18. Белоусов М.О. Генезис категории «капитал». Економічна та облікова інтерпретація / М.О. Белоусов // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №1 (55). – С. 23.

Т.С. ОНИСЕНКО,
аспірант, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Світовий досвід використання інновацій у видавничій справі

У статті проаналізовано світові тенденції переходу від друкованого видання до електронного. Представлено основні економічні результати такого переходу в зарубіжних країнах. Виділено основні проблеми вітчизняних книговидавничих підприємств на шляху до переходу на інноваційний тип розвитку, одним із головних елементів якого є електронне книговидання.

Ключові слова: інновація, Інтернет, видавництво, електронні книги, електронні підручники.

В статье проанализированы мировые тенденции перехода от печатного издания к электронной форме. Показаны основные экономические показатели эффективности такого перехода в зарубежных странах. Выделены основные проблемы отечественных книгоиздательских предприятий на пути к переходу на инновационный тип развития, одним из главных элементов которого является электронное книгоиздание.

Ключевые слова: инновация, Интернет, издательство, электронные книги, электронные учебники.

The paper analyzes global trends of transition from to electronic publishing. The basic economic indicators of the effectiveness of such transfer in foreign countries. Basic problems of domestic publishing companies on the road to transition to an innovative type of development, one of the key elements of which include electronic publishing.

Keywords: innovation, internet, publishing, e-books.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин у світі та Україні зокрема зумовлюють потребу в пошуку нових факторів підвищення конкурентоспроможності підприємств. Посилення конкуренції між виробниками книжкової продукції на вітчизняному та світовому ринках спонукають українських видавців до пошуку новітніх, дієвих засобів конкурентної боротьби. Тому виникає нагальна потреба впровадження інноваційних технологій на видавничих підприємствах.

Теоретичні напрацювання вітчизняних науковців у сфері інновацій дають змогу вітчизняним практикам видавничої діяльності забезпечити конкурентний розвиток та зростан-

ня. Але важливо звертатися до зарубіжного досвіду впровадження прогресивних технологій, адже український видавничий сектор потребує запровадження кращих здобутків світового книговидавництва, які дозволять виділити позитивні тенденції і адаптувавши їх відповідно до українських реалій впровадити на національному ринку.

Видавничі підприємства багатьох країн Європи та Північної Америки характеризуються давніми традиціями та динамічним інноваційним розвитком на сучасному етапі, що, своєю чергою, дає змогу виділити певні тенденції розвитку та здобути цінний досвід книговидавництва у вищезгаданих країнах, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми засвідчив, що в Україні не існує комплексного дослідження, яке б висвітлювало інноваційні напрями розвитку вітчизняного книговидавництва. Аналізом деяких проблем книговидавництва в інших країнах займався І. Баренбаум («Видавничі справи в капіталістичних країнах» [1]), І. Шомракова та І. Баренбаум («Загальна історія книги»), І. Баренбаум («Книга та книжкова справа за кордоном»). Останні дослідження інновацій на видавничих підприємствах належать С. Водолазській, Е. Огар. Окремі ж аспекти інновацій українського та світового книговидавництва у своїх працях висвітлює В. Теремко. Інноваційний маркетинг на підприємствах загалом та видавничих зокрема досліджує у своїх працях С. Ілляшенко, Б. Міллер. Не варто забувати, що фундаментальний теоретичний фундамент для дослідження інновацій сформували наукові дослідження таких учених, як Й. Шумпетер, П. Друкер, Е. Роджерс.

Метою статті є спроба надання порівняльної характеристики міжнародного досвіду впровадження інноваційних технологій у видавничій сфері та його адаптація до українських економічних реалій.

Виклад основного матеріалу. Доречно розпочати розгляд окреслених проблем із з'ясування суті інновацій як процесу створення традиційного продукту та як нового продукту. За Е. Роджерсом, інновація – це ідея, практика чи об'єкт, що їх індивід або інший «впровадjuвач» сприймає як нові, а також науковий результат, представлений у готовій до впровадження формі [6, с. 178]. Згідно з даним висловлюванням однією з особливостей інновації виступає відносна новизна, втілена у знаннях, матеріалах, технологіях, стратегіях і способах поведінки. Тобто новизна, яка здатна привести досі маловідомі ідеї або розробки на принципово новий шлях реалізації.

Інновації, за Й. Шумпетером, – це не просто нововведення, а нова функція виробництва. Це зміна технології виробництва речей, яка має історичне значення і є необхідною; це стрибок від старої виробничої функції до нової. Започаткування та розвиток нових видів діяльності зумовлюють появу нових підприємств, що потребує організаційних нововведень [9].

Відповідно ж до наукових поглядів П. Друкера глобальна чи локальна інновація – це чинник руйнування-творення контекстів, мета якого – «уже сьогодні забезпечити майбутнє» [7,

с. 61]. Тобто Друкер наголошує на тому, що інновація є своєрідним початком нової «епохи» в тій чи іншій царині науки.

На думку сучасних дослідників, інновація є основною формою перетворення знань у потужний ресурс подальшого розвитку як економіки, так і її суб'єктів. Загалом, споживачі схвалюють зміни, технологічні нововведення та інновації, а виробники шукать нові способи збільшення цінності пропонуванних товарів для покупців. Підприємства, що не приділяють належної уваги змінам і не здатні оперативно реагувати на них, приречені бути витісненими з ринку потоком нових товарів, послуг, більш ефективних стратегій конкурентів [7, с. 231].

Таким чином, використовуючи теоретичні напрацювання відомих науковців у даній сфері, ми отримуємо можливість дослідити природу інновацій та необхідність їх запровадження; здійснити порівняльний аналіз впровадження інновацій на книговидавничих підприємствах у різних країнах світу. Важливим є той факт, що розвиток книговидавничої галузі, власне, і є результатом розвитку науки. Наукові дослідження втілювалися в новинки техніки і технології, і як наслідок, ми зараз спостерігаємо кардинальні зміни у видавничій галузі, зокрема у виробництві, продуктах, попиті та інших показниках, які характеризують її діяльність.

На сьогодні головним інноваційним проривом у сфері книговидавництва, який спровокував кардинальні зміни у видавничій галузі, став активний розвиток та розповсюдження електронних книг. Перші електронні книги (рідери) створювали для використання лише в окремих сферах і були розраховані на обмежену аудиторію. Вони містили технічні інструкції для поводження зі складним обладнанням, дотримування технологій виробництва тощо. Згодом, починаючи з 90-х років ХХ ст., коли завдяки Інтернету значно спростилася передача електронних файлів, почався бурхливий розвиток і вдосконалення рідерів, зокрема у форматі PDF. Завдяки урізноманітненню форматів і удосконаленню електронних книг із відкритим вихідним кодом кількість споживачів почала зростати, що мало наслідком ще більшу фрагментацію ринку електронних книг. Електронна книга на сьогодні є головним конкурентом друкованої книги. Саме поява цього конкурента на ринку спричинила радикальну реорганізацію в діяльності таких гігантів видавничої індустрії, як Simon & Schuster, Macmillan, HarperCollins, Doubleday і Houghton Mifflin, Barnes & Noble.

Враховуючи досвід США, варто зазначити, що лише в 2011 році продажі американських книгарень у липні впали на рекордні 4%, до \$982 млн., повідомило Статистичне бюро США (US Census Bureau). З урахуванням скорочення в червні на 1,9% за перші сім місяців року загальне зниження становить 0,5% – до \$8,03 млрд. На липневі результати вплинуло банкрутство мережі «Бордерс», впевнені фахівці. За даними Асоціації американських видавців (AAP), провідної своєю статистику на основі власної вибірки, в червні продажі в «торговому» сегменті різко впали – знову ж через банкрутства «Бордерс». Падіння у сегменті «обкладинки для торгівлі» становило 64%, дитячих книг у палітурці – 31%,

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

книг у палітурці для дорослих – 25%, «покетбуків» – 22%. Загальний спад у «торговому» сегменті за перше півріччя досяг 10%. У той же час продажі електронних книг за місяць зросли на 167% – до \$80,2 млн. (дані по цьому сегменту надають 15 видавництв), у першому півріччі зростання в сегменті становило 161%, до \$473,8 млн. [11].

Щодо європейського досвіду, то тут заслуговує на увагу досвід Великої Британії, де мережа «Уотерстоунс» (Waterstone's) готує до виходу на ринок власний рідер для читання електронних книг за зразком пристрою «Нук» (Nook) американської мережі «Барнс і Нобль» (Barnes & Noble). Також згідно з даними звіту Асоціації видавців Великобританії (The Publishers Association) англійці стали частіше віддавати перевагу книгам в електронному форматі. Як свідчать факти, у 2010 році в країні було продано або завантажено різних книг усіх напрямів на суму 16 млн. фунтів проти 4 млн. фунтів роком раніше. У загальному рейтингу лідирують академічні та професійні видання. Статистика наступних років свідчить, що у порівнянні з періодом за перше півріччя 2011 року в 2012 році електронна художня література стала продаватися на 188% краще, продажі дитячих е-книг зросли на 171%, а нон-фікшн – на 128%, повідомила Асоціація видавців (Publishers Association), проаналізувавши дані моніторингу продажів близько 250 британських видавництв [1].

У Німеччині ж електронне книговидання займає тільки 3% ринку. Відповідно до спостережень електронна книга не користується високою популярністю.

У Росії, навпаки, в 2011 році на купівлю електронних книг читачі витратили близько 140 млн. руб. Експерти також відзначають, що обсяг ринку електронних книг за рік зріс у 2,5 раза. А ось ринок звичайних, паперових книг продовжує тенденцію до зниження: за 2010 рік читачі витратили на 8,3% менше, ніж у 2009 році, а в 2011 році загальна сума зменшилася ще на 6% і становила всього 62 млрд. руб. [10].

Таким чином, можемо зробити висновок, що західне суспільство поступово переходить на електронні засоби отримання інформації, тим самим практично знищуючи традиційну книжкову індустрію. Але ж існують і окремі приклади відмови від електронних книжок та підручників, як, наприклад, у Німеччині. Адже у Німеччині намагаються застосовувати різноманітні інноваційні технології з метою покращення ситуації на ринку друкованої книги (друк на вимогу, безкоштовна доставка книг додому, можливість обрати книгу і купити тільки після перегляду). Книговидання у Німеччині є комерційною галуззю. Структура його і книгорозповсюдження залежать від економічного і соціального стану суспільства. Тенденції і процеси на книжковому ринку країни контролюють спеціальні організації. Видавці з метою визначення попиту на ринку замовляють спеціальні дослідження, які дозволяють прогнозувати і контролювати виробничі процеси.

Особливої уваги заслуговують інтернет-видання, як одні зі світових прогресивних новацій у сфері видавничого бізнесу. Інтернет перетворюється з конкурента видавництва на со-

юзника: провідні видавці починають займатися онлайн-бізнесом; сайт видавництва може мати багато переваг над друкованою версією: високий ступінь інтерактивності, ширші мультимедійні можливості, доступність. Крім того, це джерело додаткового прибутку від реклами, купівлі видання он-лайн, можливості придбання електронної версії і можливість багато разів заробляти на тому самому контенті. Інтернет-видання значно оперативніші, не потребують витрат, паперу, поліграфії, що слугує джерелом інноваційного відтворення видавничого бізнесу. Даний вид організації видавничого бізнесу досить широко представлений в Японії та Кореї. Уряд Південної Кореї планує витратити більше \$2 млрд. на розробку, закупівлю та впровадження цифрових підручників для національної системи освіти (до 2015 року ці електронні пристрої повністю замінять у школах звичні паперові книги). В Японії процес заміни паперових підручників електронними був початий у вересні 2010 року. Проект був названий «Школа майбутнього», в рамках якого десять початкових шкіл були забезпечені планшетами для учнів та інтерактивними класними дошками. Проект орієнтований на дітей до 12 років, знайомих із цифровими технологіями з народження. Обладнання для проекту вироблено компаніями Toshiba і Fujitsu. За словами розробників, викладач може бачити дії учнів у реальному часі на своєму планшеті і координувати їхню роботу, в тому числі віддалено. Проект розроблявся з перспективою збільшити число шкіл-учасниць до 50 в 2011 році. Загальна вартість проекту становила більше \$33 млн. [13]. Стосовно ж вітчизняних реалій запровадження подібного проекту, то варто привести приклад 2012 року, коли стартував пілотний проект «Електронний підручник», згідно з яким планувалося до кінця 2012 року запуснути тестування електронного підручника з усіх предметів у 500 вітчизняних школах України, а в 2013 році – в 5 тис. шкіл. Тобто учні певних шкіл різних регіонів країни отримали в новому навчальному році замість друкованих підручників електронні, таким чином тестувалася інноваційна новинка українських видавців підручників. Головним недоліком вітчизняного проекту стало замороження на певний час фінансування.

Варто пам'ятати, що інновації знаходяться у протиріччі з традиціями та, перш за все, спрямовані на підвищення ефективності діяльності організації. А тому доцільним буде привести приклад застосування інноваційного підходу до управління видавництвом, яке не використовує електронних носіїв, проте забезпечує стійкий конкурентоспроможний розвиток. Харківське видавництво «Фоліо», що є одним із найбільших в Україні, успішно витримує експансію електронної книги, активно працюючи в двох полярних нішах. Перша ніша – це дорогі подарункові видання, надруковані на папері ручної роботи з накладом до 100 екземплярів і палітуркою з натуральної шкіри. Вартість такої книги коливається від 1,5 до 200 тис. грн. Друга ніша – випуск книжок у найнижчому ціновому сегменті (в межах 10 грн.), придбання яких не впливає суттєво на сімейний бюджет споживача [5, с. 16].

Існування та розвиток видавництва, як і будь-якого іншого підприємства, передбачає розроблення та реалізацію чинських рішень. А з погляду на те, що за сучасних умов інноваційний шлях розвитку є найбільш перспективним, найдоцільнішими рекомендаціями для вітчизняних видавничих підприємств буде орієнтація на якісні зміни у всіх процесах господарювання, що і приведе в подальшому до стійкого підвищення конкурентоспроможності видавництв.

Так, можна звернутися за досвідом до американських видавців. А саме адаптувати до вітчизняних реалій досвід Еріка Франка і Джефа Шелстеда, які створили стартап Flat World Knowledge (так званий «Плоский світ знань»), у корені змінивши схему поширення дорогих їм, по суті, одноразових вузівських підручників. Попрацювавши довгий час у видавничому бізнесі, вони вирішили викласти на сайті компанії навчальні посібники, які можна редагувати, доповнювати або скорочувати. Скачати книгу для роздрукування можна за \$30. Творці сервісу вважають, що студенти швидше виберуть недорогі роздруковані книги, ніж безкоштовні версії для читання з екрана. Flat World Knowledge пропонує також аудіокниги за \$25, цифрові флеш-карти, інтерактивні навчальні програми тощо.

Важливо пам'ятати, що для того, щоб створити інноваційний та в той же час економічно-вигідний проект, варто звернутися до простих постулатів сучасного підприємницького розвитку, а саме:

- більш висока толерантність до ризику;
- легкий процес;
- загальні цілі та стратегії;
- менша кількість внутрішніх таємниць;
- технологія як творче мистецтво;
- серйозніше ставлення до найму, звільнення та заохочення [12].

Висновки

Узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що вітчизняне книговидання має потенціал, а головне – позитивні приклади для наслідування та використання світового досвіду в даній галузі. Адже нехтування сучасними тенденціями розвитку світового книговидання може привести до такої ситуації, що Україна в найближчій перспективі буде повністю витіснена з ринку високотехнологічної друкованої продукції, а це безпосередньо вплине на рівень соціаль-

но-економічного стану держави. Існує об'єктивна потреба в таких головних напрямках подальших досліджень, а саме: вирішення проблеми державного забезпечення правових основ ефективного господарювання видавничих підприємств; вдосконалення систем розробки ефективного механізму управління інноваційною діяльністю на книговидавничих підприємствах; створення адекватних умов для швидкої адаптації видавництв до швидко змінюваних зовнішніх умов. Успіх видавництва на міжнародному ринку можливий лише на основі впровадження прогресивних технологій в усіх сферах його діяльності.

Список використаних джерел

1. Асоціація видавців Великобританії [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://www.publishers.org.uk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=200&Itemid=453
2. Баренбаум І.Е. Загальна історія книги / І.Е. Баренбаум, І.А. Шюмакова. – СПб.: Вектор. 2005. – 526 с.
3. Єфремов О. Взаємозв'язок основних елементів стратегії інноваційного розвитку підприємства / О. Єфремов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №1. – С. 228–233.
4. Коган А.Ф. Проблеми історії підприємництва в книжковій справі / А.Ф. Коган // Книжковий ринок Росії: історія, теорія, практика. – М.: МГУП, 2007. – 240 с.
5. Красовицкий А. Книга, как источник / А. Красовицкий // Идеи бизнеса. – 2012. – №6. – С. 15–17.
6. Роджерс Е. Дифузія інновацій / Переклад з англійської Василя Старка. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2009. – 591 с.
7. Теремко В. Видавництво – XXI. Виклики і стратегії: монографія / Василь Теремко. – К.: Академвидав, 2012. – 328 с. – (Серія «Монографія»).
8. Трудности перевода. По материалам конференции «Книга завтрашнего дня: инновации в книгоиздании и технологиях продаж» // Книжная Индустрия. – 2012. – №8 (100). – С. 11–20.
9. Scumpeter J. Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. – N.Y.–L., 1939.
10. http://www.memoid.ru/node/Ehlektronnye_knigi_oceni-li_v_140 mln_rub
11. http://www.knigdelo.ru/default.asp?id=3&news_id=4091
12. <http://www.chytomo.com/news/maybutnye-vydavnychoyi-spravy-tradytsiyi-chy-innovatsiyi>
13. <http://uastudent.com/zakordonnyj-dosvid-uprovadzhenja-elektronnogo-pidruchnyka-u-zakladah-osvity/>